

виконавській діяльності, як прийом технічної реалізації творчих завдань артистом мюзиклу.

У професійній діяльності актора мюзиклу всі аспекти роботи, у нашому випадку – вокального апарату артиста, пов'язані між собою, будь-який сегмент вокального процесу може бути відкоригований за допомогою іншого сегменту, важливо, що процес має як прямий і зворотній характер, так і характер взаємозамінний. Інакше, всі елементи акторського психофізіологічного апарату актора мюзиклу взаємодіють, працюючи за принципом самоорганізованої системи.

1. Демченко А. Способ обучения резонансному пению и инструментарий для его осуществления : патент № 2200831 от 15.04.05г. (МКИ G 09 B 15/00) / А.Д. Демченко. – Б.И. – 2003. – №11. – С. 58.
2. Емельянов В.В. Развитие голоса. Координация и тренаж : [учебное пособие] / В.В.Емельянов. – СПб. : Лань, 2004. – 93 с.
3. Монд О.-Л. Теоретико-методологические аспекты подготовки вокалиста (на материале учебной работы с исполнителями современного музыкального спектакля) : дисс... канд. пед. наук : 13.00.02 / О.-Л. Монд. – Москва, 2010. – 198 с.
4. Музыкальная энциклопедия. – М. : Directmedia Publishing. – 2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.directmedia.ru>
5. Позднякова Т. Роль эмоционально-образного метода в развитии детского голоса в процессе обучения резонансному пению / Т.Н.Позднякова // Сб. материалов : Первый международный междисциплинарный конгресс «ГОЛОС». – М., 2007. – С. 71–80.
6. Риггс Сет. Как стать звездой / Сет Риггс // «Guitar College», 2000. – 104 с.: ил.
7. Сажина Н. Мюзикл в России : быть или не быть? / Н. Сажина // Литературная Россия. – 2005 – С. 6, 35–37.
8. Симонов П.В. Эмоциональный мозг / П.В.Симонов. – М. : Наука, 1981. – 93 с.
9. Симонов П.В. Лекции о работе головного мозга / П.В.Симонов. – М. : МГУ, 1998. – 218 с.
10. Смирнов М.А. Эмоциональный мир музыки / М.А.Смирнов. – М. : Просвещение, 1990. – 101 с.
11. Raby J. Chanter de tout son corps / Raby J. – Paris, 2005. – 98 p.

В проанализована и доказана рациональность использования речевого аспекта как одного из технологических методов вокализации, присущего артистам мюзикла, определено его значение для профессиональной реализации в специфическом, триедином по своей природе жанре.

Ключевые слова: артист мюзикла, речевой аспект вокализации, брюшное дыхание, дикция, высокая певческая форманта.

In the rationality of the use of speech aspect as one of technological methods of vocalization, inherent the artists of musical is analysed and well-proven, his value is certain for professional realization in a specific, triune on the nature genre.

Key words: artist of musical, speech aspect of vocalization, abdominal breathing, diction, high vocal formant.

УДК 792.73:[784+785]–057. 875

Тетяна Смирнова

У статті розглянуто деякі аспекти процесу опанування дисциплін вокально-ансамблевого та хорового циклу студентами вітчизняних мистецьких навчальних закладах (на прикладі спеціалізації «Естрадний спів» Рівненського державного гуманітарного університету).

Ключові слова: музичне мистецтво, естрадна музика, вокально-ансамблеві та хорові дисципліни, навчальний процес, фахова підготовка.

Розвиток мистецької освіти на сучасному етапі пов'язаний із внесенням новітніх перетворень до її змісту та має базуватися на вирішенні завдань щодо якісної професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта. Це потребує удосконалення шляхів її реалізації. Сьогоднішній випускник мистецького вищого закладу повинен бути озброєним комплексом необхідних синтезованих фахових знань. Відповідно до цього, головною метою мистецької освіти є формування високоерудованої людини, здатної до активної творчої діяльності.

В контексті реформування вищої освіти України актуальним на сьогодні є підвищення якості підготовки фахівців та модернізація системи оцінювання професійного розвитку майбутніх викладачів мистецьких навчальних закладів.

© Смирнова Т., 2014.

У науковій мистецтвознавчій літературі проблеми мистецької освіти в Україні розглянуто у працях: Падалки Г. [6], Рудницької О. [3], Федоришина В. [11], Мужилівської Н. [4], Тайнелі Е. [10]; питання диригентсько-хорової підготовки досліджували: Козир А. [2], Растригіної А. [7], Яненко О. [13], Сможаник О. [8], Ковалик П. [1], Юнди В. [12], Столярів Л. [9]; специфіку вокально-хорової підготовки розкрито у праці Назаренко М. [5]. Проте, нами виявлено, що питання формування високоерудованого фахівця естрадного мистецтва під кутом зору освоєння вокально-хорової та ансамблевої підготовки є недостатньо вивчене.

Метою статті: аналіз системи викладання та виявлення позитивних тенденцій в процесі вивчення студентами спеціалізації «Естрадний спів» Рівненського державного гуманітарного університету (РДГУ) дисциплін вокально-ансамблевого та хорового циклу.

Кафедра естрадної музики інституту мистецтв РДГУ забезпечує фундаментальну професійну підготовку фахівців за ОКР «Бакалавр», «Спеціаліст», «Магістр» з трьох спеціалізацій: «Естрадний спів», «Музичне мистецтво естради», «Комп'ютерно-електронна музика». Дана навчальна структура була відкрита у 1998 р. Заслуженим діячем мистецтв України, Членом Національної Спілки композиторів України, професором Калустьяном О.В., котрий і по нині її очолює на посаді завідуючого кафедрою. Головним завданням діяльності науково-педагогічного колективу кафедри естрадної музики є підготовка сучасного фахівця, який отримує професійні знання викладача-музиканта. Навчальний процес спеціалізації «Естрадний спів» кафедри окрім концертмейстерів (Сайчишина Н.В., Палій Л.А., Небувайло Т.І., Данилюк М.В., Соколова Л.І., Скороходько І.О.) забезпечують такі викладачі: заслужена артистка України, професор Фарина Н.П., к.і.н., доцент Смирнова Т.В., старші викладачі Сметана О.П., Овсіюк Н.М., Прокопюк Л.В. Тут створені належні умови для виховання ерудованого викладача-вокаліста естрадного жанру, музиканта широкого профілю.

Ми зупинимося на специфіці підготовки студентів спеціалізації «Естрадний спів», зокрема на прикладі дисциплін вокально-ансамблевого та хорового циклу. Протягом всього періоду навчання здійснюється послідовна фахова підготовка майбутніх викладачів та виконавців в галузі естрадної музики. Важливе місце серед навчальних дисциплін студентів зазначеної спеціалізації займає даний цикл. Він сприяє формуванню якостей, що забезпечують можливість реалізації професійної педагогічної та виконавської діяльності. Основним завданням цих дисциплін є розвиток загальної музичної культури студентів, їх музичних здібностей, формування художнього сприймання та розвитку музичного мислення, удосконалення комунікативних здібностей та майстерності організації творчої взаємодії з вокально-ансамблевим або хоровим колективом у напрямку естрадно-джазового виконавства.

Окреслені завдання розв'язуються взаємними зусиллями всіх дисциплін вокально-ансамблевого та хорового циклу: «Вокал», «Методика постановки голосу», «Історія розвитку вокального мистецтва», «Стилістика вокального виконавства», «Естрадно-вокальна література», «Методика вокальної самопідготовки», «Фонопедія вокалу», «Вокально-виконавський аналіз», «Ансамбль» (вокальний), «Читання вокально-ансамблевих та хорових партитур», «Вокально-ансамблеве аранжування», «Хоровий клас» (джаз-хор), «Основи хорового диригування», «Методика викладання фахових дисциплін». Перелічені дисципліни тісно взаємодіють з блоком музично-теоретичних дисциплін: «Теорія музики», «Сольфеджіо», «Гармонія», «Аналіз музичних форм», «Поліфонія», «Історія музики», а також гуманітарних наук: «Психологія», «Педагогіка», «Етика», «Естетика» тощо. Їхній взаємозв'язок має визначальний вплив на розвиток та формування інтелектуального рівня майбутнього педагога-музиканта, зокрема естрадного напрямку.

Дисципліна «Вокал» забезпечує у навчальному процесі комплексне формування вокально-технічних можливостей соліста-вокаліста естрадного жанру. Метою даної дисципліни є розвиток художньо-виконавського смаку застосування найяскравішої, найрізноманітнішої палітри виконавських прийомів, тембрів, оригінальної метроритмічної структури, імпровізаційності, творчих емоційних виявлень естрадно-джазового жанру. Важливо оволодіння професійною звукоакустичною підсилювальною апаратурою, а також вивчення вокально-педагогічного репертуару з подальшим використанням у майбутній практичній роботі.

Однією із важливих дисциплін у системі підготовки фахівця естрадного жанру є «Методика постановки голосу». Засвоєння методичних засад, пов'язаних із засвоєнням вокальних умінь і навичок, розвиток художньо-творчих та вокально-виконавських здібностей необхідні майбутньому педагогу та виконавцю. Вагомим є формування у студентів розуміння механізмів співацького процесу, критеріїв якості співу і співацької майстерності, вивчення методології розвитку активного

вокального слуху, формування та удосконалення вокально-технічних та виконавських навичок, прагнення свідомого володіння співочим голосом.

«Історія розвитку вокального мистецтва» знайомить студентів з характерними особливостями зарубіжних та вітчизняної вокальних шкіл, творчістю видатних майстрів вокального мистецтва, у цілому розкриває історичні процеси розвитку світового вокального мистецтва, зокрема естрадного жанру. Головною метою дисципліни є естетичне виховання студентів, на основі засвоєних ними базових мистецьких понять, явищ та процесів. Не менш важливим фактором, окрім знання історії естрадного вокального виконавства, є використання її для власного самовдосконалення як естрадного співака, так і у подальшій творчій діяльності.

Вивчення предмету «Стилістика вокального виконавства» зумовлено необхідністю дати студентам орієнтир у напрямку різноманітних вокальних стилів, з'ясувати їх взаємозв'язок з іншими видами та жанрами. Освоєння даного матеріалу скеровано на збагачення музичної ерудиції студентів спеціалізації «Естрадний спів». Володіння інформацією даного предмету сприяє більш глибокому розумінню змісту музичного твору та має безпосередній вплив на розвиток творчої індивідуальності.

Дисципліна «Естрадно-вокальна література» скеровує студентів на вивчення історії розвитку естрадно-вокальної літератури, ознайомлення з творчістю композиторів різних жанрів вокальної музики, зорієнтовує студентів на формування естрадно-вокального репертуару з часів раннього періоду до сучасності.

Питання самостійного усвідомлення професійних недоліків та відпрацювання елементів вокальної техніки, удосконалення елементів вокальної техніки під час роботи над твором, становлення комплексної організації особистості вокаліста як виконавця і педагога розкриває дисципліна «Методика вокальної самопідготовки».

Дисципліна «Фонопедія вокалу» розкриває принципи питання щодо будови і функції голосового апарату, біофізіологічних механізмів співацького процесу, стійких критеріїв якості співу і співацької майстерності, а також нейрофізіологічних можливостей голосового апарату.

Важливе місце у навчально-педагогічній практиці займає дисципліна «Вокально-виконавський аналіз», що включає в себе розгорнутий (музично-теоретичний, вокально-виконавський та художній) аналіз вокального твору, який має пошуково-дослідницький характер. У процесі аналітичного вивчення твору студент повинен продумати виконавські засоби, за допомогою яких він зможе найбільш переконливо втілити у своїй роботі зміст, ідею твору.

Дисципліна «Ансамбль» здійснює підготовку студентів у напрямку виконання вокальної партії в системі багатоголосся, сприяє розвитку мелодичного і поліфонічного слуху, чистоти інтонування, правильного звуковидобування, дає можливість досягнути єдності у виконанні різних штрихів, акцентів, динамічних відтінків, фразувань, метроритмічних малюнків, характерних для естрадно-джазового жанру.

Курс «Читання вокально-ансамблевих та хорових партитур», поряд з теоретичними знаннями, дає практичні навички роботи у творчому колективі. Він сприяє розвитку у студентів читки з листа та аналізу вокально-ансамблевих та хорових партитур різної фактури, підготовки до самостійної роботи над вокально-ансамблевим або хоровим твором. Ця дисципліна також допомагає розширенню культурно-мистецького світогляду студентів та ознайомлення їх з різноманітним репертуаром для естрадних вокальних ансамблів та хорів.

Знання принципів основ з дисципліни «Вокально-ансамблеве аранжування» спрямовані на практичну роботу майбутнього керівника естрадного ансамблю. При формуванні репертуару вокально-ансамблевого естрадного колективу керівник повинен не тільки підбирати твори з доступною фактурою для виконання, але й аранжувати (перекладати) їх так, щоб вони максимально відповідали вокально-технічним характеристикам певного колективу та сприяли становленню його професійних якостей.

Дисципліна «Хоровий клас» (джаз-хор) виховує у студентів-вокалістів інтонаційний і вокальний слух, фактурно-гармонічне та поліфонічне мислення, оволодіння комплексом виразальних засобів в процесі інтерпретації творів. Визначальним є врахування ритміки естрадної джазової вокальної музики, для якої характерні акцентування, різноманітність ритмічних фігур, велика кількість синкоп та поєднання різних метро-ритмічних ліній. Тому у процесі вивчення і виконання студентами високохудожнього хорового репертуару не тільки формуються фахові вокально-хорові та художньо-виконавські уміння і навички, але й відбувається ідейне та художнє становлення самої особистості.

Значне місце в навчальному процесі займає цикл спеціальних дисциплін, до яких відноситься курс «Основи хорового диригування». Він сприяє оволодінню навичками роботи з хоровим колективом, необхідними для майбутньої творчої діяльності, і розвиткові професійно-виконавських якостей керівника естрадних вокальних колективів, оскільки від нього вимагаються специфічні диригентські здібності, зокрема добре розвинений музичний слух, пам'ять, відчуття ритму і мелодики, оригінальне музичне мислення. У зв'язку з цим виникла нагальна потреба введення до навчального процесу цієї дисципліни. Адже завдяки диригентським жестам керівник спілкується з виконавцями, відтворюючи свої задуми, художні смаки на високому професійному рівні. Дисципліна допомагає студентам-вокалістам спеціалізації «Естрадний спів» ознайомитися з широким колом музичних творів, різноманітних за ідейно-художнім змістом та музично-стилістичними особливостями, й оволодіти загальними принципами диригентських схем.

Вивчення предмету «Методика викладання фахових дисциплін» (у т. ч. і ВНЗ) дає майбутнім фахівцям глибокі теоретичні знання й якісну практичну підготовку для музично-просвітницької діяльності, викладання музичних дисциплін у навчальних закладах різного типу. Даний курс виконує міжпредметну функцію і синтезує психолого-педагогічні та спеціальні знання, вміння й навички, необхідні для всіх видів музично-виконавської та педагогічної діяльності, тобто всю навчальну інформацію, яку отримує студент кафедри «естрадної музики» – майбутній викладач та виконавець естрадного вокального жанру (викладач, артист-вокаліст (соліст)). Знання даної дисципліни забезпечує студентів належною підготовкою з питань сучасних вокальних методик роботи з учнем та вокально-ансамблевим колективом, а також навички самостійної роботи, необхідні у подальшій педагогічній та творчій діяльності. Інтегрований характер курсу передбачає, що його матеріал має поглибити і конкретизувати знання спеціалістів, спрямовані в межах інших нормативних курсів.

Дані дисципліни, утворюючи єдину систему підготовки компетентного фахівця та за умови систематичної роботи мають безпосереднє професійне спрямування. Вони максимально сприяють засвоєнню знань, формуванню навичок та умінь, необхідних для осмисленого сприйняття, успішної інтерпретації естрадного вокального репертуару і згодом мають використовуватися у практичній педагогічній та творчій діяльності. Завдяки тісному взаємозв'язку перелічених дисциплін досягається єдність у формуванні високих професійних якостей фахівця естрадного жанру.

У процесі сольного виконавства, а також у роботі з естрадним вокальним колективом керівнику будуть необхідні швидка орієнтація на інтонаційні, метроритмічні, ансамблеві, ладогармонічні, агогічні, динамічні неточності в музичних творах, що необхідно виробити за роки навчання у ВНЗ, вивчаючи вокально-ансамблеві та хорові дисципліни. Тому важливим є умінням застосовувати теоретичні знання окреслених дисциплін у виконавській практиці.

У процесі оволодіння перелічених фахових дисциплін представленого циклу студенти спеціалізації «Естрадний спів» повинні різнобічно розвиватися у музично-теоретичному відношенні, опанувати специфічний комплекс вокальних навичок (правильне співоче дихання, звукоутворення, звуковедення, естрадно-джазову манеру виконання, інтонацію, темброву виразність, уміння аналізувати вокальний твір даного жанру і т. ін.), вдосконалювати свою технічну та виконавську культуру, працювати над розширенням своєї образно-емоційної сфери тощо. У студентів поступово відбувається опанування широкого кола знань і умінь, пов'язаних з вокалом й методикою роботи з різними типами естрадних вокальних колективів та з різними віковими групами учнів. У кінцевому результаті це значною мірою збагачує творчий розвиток студентів, і досягається ефект постійного напруження пошукової творчої думки.

Один з найоптимальніших шляхів адаптації майбутніх педагогів-музикантів у сучасних умовах полягає в самозбагаченні знань, вдосконаленні педагогічної майстерності за рахунок оволодіння теорією та практикою естрадного вокального мистецтва світового та вітчизняного рівня, сучасної педагогічної науки та передової вокальної педагогічної практики.

Висновок. Отже, ефективне вивчення вокально-ансамблевих та хорових дисциплін має позитивні тенденції, адже допомагає студентів акумулювати весь опанований теоретико-методичний матеріал, визначити позицію майбутнього керівника естрадного вокального колективу, скерувати його на подальшу продуктивну діяльність. Тому визначальним завданням становлення професіоналізму майбутнього викладача-вокаліста у представленому циклі дисциплін є продовження традицій закладених українською професійною вокальною та хоровою школою, які сприяють вихованню компетентних фахівців у галузі естрадної музики, яскравих творчих індивідуальностей з належним рівнем розвитку художнього смаку й світогляду. Зазначені професійні якості є базовими у контексті піднятті загального рівня музичної культури України.

1. Ковалик П.А. Особливості використання сучасної української музики у фаховій підготовці диригента-хормейстера // П. Ковалик / Актуальні питання культурології. Альманах наукового товариства „Афіна» кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету. – Том 2. – Випуск 10, 2010. – С. 49–52.
2. Козир Алла. Диригентсько-хорова підготовка як основа фахового становлення майбутнього вчителя музики // Молодь і ринок №11 (82), 2011. – С. 19–24.
3. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька [та ін.]; заг. ред. О. В. Михайличенко, редактор Г. Ю. Ніколаї. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 255 с.
4. Мужилівська Н. До проблеми формування творчої особистості в контексті музичної освіти // Наталія Мужилівська / Хорове мистецтво України та його подвижники : матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції / Ред.-упор. П. Гушоватий, З. Гнатів. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2012. – С. 204–207.
5. Назаренко М. Вокально-хорова підготовка вчителів музики першої половини ХХ століття // Марина Назаренко / Хорове мистецтво України та його подвижники : матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції / Ред.-упор. П. Гушоватий, З. Гнатів. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2012. – С. 46–51.
6. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
7. Растригіна А. Формування фахових компетенцій у класі хорового диригування як основа професіоналізму майбутнього педагога-музиканта // Алла Растригіна / Хорове мистецтво України та його подвижники : матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції / Ред.-упор. П. Гушоватий, З. Гнатів. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2012. – С. 3–8.
8. Сможаник О. Специфіка фахової підготовки майбутнього вчителя музики на заняттях хорового класу // Оксана Сможаник / Хорове мистецтво України та його подвижники : матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції / Ред.-упор. П. Гушоватий, З. Гнатів. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2012. – С. 230–237.
9. Столярова Л.В. Викладання дисципліни „Хорове диригування» в сучасних умовах ВНЗ з позицій суб'єктного підходу / Л.В. Столярова / Науковий вісник Миколаївського державного університету. Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. Вип. 23. Т. 1. – Миколаїв : МДУ ім. В.О. Сухомлинського, 2008. – С.181–188.
10. Тайнель Е. Підготовка майбутніх педагогів-музикантів (історичний аспект) // Ельвіра Тайнель / Хорове мистецтво України та його подвижники : матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції / Ред.-упор. П. Гушоватий, З. Гнатів. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2012. – С. 256–262.
11. Федоришин В. Акмеологічний аспект підготовки викладачів мистецьких дисциплін у контексті європейського освітнього простору // Василь Федоришин / Хорове мистецтво України та його подвижники : матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції / Ред.-упор. П. Гушоватий, З. Гнатів. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2012. – С. 22–26.
12. Юнда В.В. Деякі питання вокальної підготовки майбутнього керівника хорового колективу // В. Юнда / Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 7 (218), Ч. II, 2011. – С. 201–204.
13. Яненко О. Хорове мистецтво як засіб формування мобільного фахівця-музиканта // Оксана Яненко / Хорове мистецтво України та його подвижники : матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції / Ред.-упор. П. Гушоватий, З. Гнатів. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2012. – С. 17–21.

В статье рассмотрены некоторые аспекты процесса овладения дисциплинами вокально-ансамблевого и хорового цикла студентами отечественных художественных учебных заведений (на примере специализации «Эстрадное пение» Ровенского государственного гуманитарного университета).

Ключевые слова: *музыкальное искусство, эстрадная музыка, вокально-ансамблевые и хоровые дисциплины, учебный процесс, профессиональная подготовка.*

In the article some aspects of process of capture disciplines are considered vocally ensemble and choral cycle by students domestic artistic educational establishments (on the example of specialization the «Vaudeville singing» of the Rivne state humanitarian university).

Key words: *musical art, vaudeville music, vocally ensemble and choral disciplines, educational process, professional preparation.*